

Ο Φασισμός ως σύμπτωμα της αποτυχίας της επαναστατικής ηγεσίας στην Αριστερά (Ηλεκτρονικό Άρθρο)

Ιστορικό Σημείωμα

Αυτό το ηλεκτρονικό άρθρο δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα της [ομάδας 1917](#) στις 25/05/23.

Περιεχόμενο

Ο Φασισμός ως σύμπτωμα της αποτυχίας της επαναστατικής ηγεσίας στην Αριστερά

«Μπορούμε να το βάλουμε κάτω ως ιστορικό νόμο: ο φασισμός μπόρεσε να κατακτήσει μόνο εκείνες τις χώρες όπου τα συντηρητικά εργατικά κόμματα εμπόδισαν το προλεταριάτο να χρησιμοποιήσει την επαναστατική κατάσταση και να καταλάβει την εξουσία». – Λέον Τρότσκι, «Βοναπαρτισμός, φασισμός και πόλεμος», 1940

Για να νικήσουμε τον φασισμό, πρέπει να τον κατανοήσουμε επακριβώς ως φαινόμενο. Τι είναι ο φασισμός; Δεν είναι απλός αυταρχισμός ή δικτατορία, καθώς αυταρχικά καθεστώτα και οργανώσεις υπήρχαν καθ'όλη την ιστορία χωρίς να αποκαλούνται φασιστικά. Ο όρος προέρχεται από την Ιταλία, με χαρακτηριστικά παραδείγματα τους Μουσολίνι, Ναζί και Φράνκο. Ο φασισμός είναι ένα σύμπτωμα του καπιταλισμού και πρέπει να κατανοηθεί ως τέτοιος. Η ιστορία έχει δείξει ότι φασισμός είναι αυτό που συμβαίνει όταν έχουμε μια δυνητικά επαναστατική κατάσταση από τη μια, και την απουσία μιας επαναστατικής Αριστεράς για να την εκμεταλλευτεί από την άλλη. Ας δούμε τι σημαίνει αυτό συγκεκριμένα.

Μια δυνητικά επαναστατική κατάσταση είναι μια κατάσταση όπου η καπιταλιστική κοινωνία βρίσκεται σε βαθιά κρίση, οικονομική, πολιτική και πολιτιστική, οδηγώντας σε μαζική δυσαρέσκεια. Αυτό συνέβη στην Ευρώπη κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και στον απόηχό του. Σε αυτή την περίοδο, και γενικά σε τέτοιες περιόδους, η αστική τάξη δεν μπορεί να συνεχίσει την ταξική της κυριαρχία χρησιμοποιώντας τον συνηθισμένο συνδυασμό δημοκρατικών ψευδαισθήσεων και του κατασταλτικού κρατικού μηχανισμού της αστυνομίας και της γραφειοκρατίας. Για να κρατήσει την εξουσία, αναγκάζεται να στραφεί στον φασισμό. Ο φασισμός είναι ένας τρόπος διαχείρισης της δυσαρέσκειας των μαζών που προκαλούν οι καπιταλιστικές κρίσεις, όταν η εν λόγω δυσαρέσκεια δεν είναι πλέον διαχειρίσιμη από το αστικό κράτος στην ψευδοφιλελεύθερη μορφή του: «Ο ιστορικός ρόλος του φασισμού είναι να συντρίψει την εργατική τάξη, να καταστρέψει τις οργανώσεις της, και να καταπνίξει τις πολιτικές ελευθερίες όταν οι καπιταλιστές βρεθούν ανίκανοι να κυβερνήσουν και να κυριαρχήσουν με τη βοήθεια του δημοκρατικού μηχανισμού».[1]

Πώς είναι ο φασισμός ένας τρόπος διαχείρισης της δυσαρέσκειας που προκαλούν οι καπιταλιστικές κρίσεις; Οι φασίστες ως πολιτική δύναμη οργανώνουν τμήματα της κοινωνίας που ο καπιταλισμός έχει φέρει σε απόγνωση, δηλαδή τους μικροαστούς και τμήματα του προλεταριάτου και του λουμπενπρολεταριάτου. Οργανώνει αυτά τα τμήματα σε μια αντεπαναστατική παραστρατιωτική δύναμη που έχει σκοπό να καταστείλει και να καταστρέψει βίαια το εργατικό κίνημα για το

σοσιαλισμό ή/και να το οδηγήσει σε εθνικιστικές στοχεύσεις. Ο φασισμός είναι επομένως ο ίδιος ένα μαζικό κίνημα, αν και αντεπαναστατικό. Στην περίπτωση της Ιταλίας, της Γερμανίας και της Ισπανίας, ο φασισμός πέτυχε το σκοπό του χρησιμοποιώντας τη βία και καταλαμβάνοντας την κρατική εξουσία. Το φασιστικό κράτος είναι η μορφή που παίρνει το αστικό όταν δεν μπορεί να κυβερνήσει πια μέσω της ψευδαίσθησης της δημοκρατίας και του φιλελευθερισμού. Όπως κάθε αστικό κράτος, υπηρετεί το κεφάλαιο, με τη διαφορά ότι ασκεί πιο άμεσο κοινωνικό έλεγχο στην εργατική τάξη και στον υπόλοιπο λαό, αποτρέποντας κάθε δυνατότητα εργατικής ανεξαρτησίας. Καταργεί τόσο τους προλεταριακούς όσο και τους αστικοδημοκρατικούς θεσμούς.

Ο μαζικός χαρακτήρας του φασισμού είναι σημαντικό χαρακτηριστικό του, υποδηλώνοντας ότι είναι το αντίστροφο του μαζικού κινήματος για το σοσιαλισμό. Η λαϊκίστικη δημαγωγία του τείνει να είναι ένας συνδυασμός εθνικισμού και αγοραίου 'σοσιαλισμού' που στρέφεται ενάντια στις κατεστημένες ελίτ. Ιστορικά, η κοινωνική βάση του φασισμού ήταν η μικροαστική τάξη, δηλ. οι μικροεπιχειρηματίες και οι πλούσιοι αγρότες που σε περιόδους κρίσης προσπαθούσαν απεγνωσμένα να αποφύγουν την προλεταριοποίηση, αλλά προσέλκυσε άτομα όλων των καταπιεσμένων τάξεων και μπορεί να έχει ακόμη και εργατική βάση. Δεν είναι τυχαίο ότι ο Μουσολίνι ήταν πρώην σοσιαλιστής του εργατικού κινήματος. Ο φασισμός παρέχει στις μάζες την ψευδαίσθηση της σταθερότητας σε περιόδους κρίσης και εκτρέπει τη δυσαρέσκειά τους μακριά από το μεγάλο κεφάλαιο και ενάντια σε φανταστικές εγχώριες και διεθνείς απειλές όπως οι μετανάστες ή το εργατικό κίνημα.[2] *«Αν το Κομμουνιστικό Κόμμα είναι το κόμμα της επαναστατικής ελπίδας, τότε ο φασισμός, ως μαζικό κίνημα, είναι το κόμμα της αντεπαναστατικής απόγνωσης»*. [3]

Ο φασισμός ως μαζικό κίνημα βασίζεται στην αποτυχία της Αριστεράς να παράσχει ένα δρόμο προς τα εμπρός για τις μάζες σε περιόδους βαθιάς καπιταλιστικής κρίσης. Και στις τρεις περιπτώσεις της Ιταλίας, της Γερμανίας και της Ισπανίας ανέβηκε μετά από αποτυχημένες σοσιαλιστικές επαναστάσεις κατά τις οποίες οι σοσιαλδημοκράτες πρόδωσαν τους εργάτες και έπαιξαν συντηρητικό ρόλο, ενώ οι κομμουνιστές φάνηκαν ανέτοιμοι να ηγηθούν των εργατών. Σε δυνητικά επαναστατικές συνθήκες μαζικής κοινωνικής δυσαρέσκειας, εάν η Αριστερά αποτύχει να παράσχει επαρκή ηγεσία και να κερδίσει την εμπιστοσύνη των μαζών εκπληρώνοντας τις υποσχέσεις της, οι απογοητευμένες μάζες στρέφονται στους φασίστες. Εάν δεν υπάρχει επαναστατική Αριστερά που να καλλιεργεί ταξική συνείδηση προς την κατεύθυνση της κατάργησης του καπιταλισμού ως εκείνου που ευθύνεται για τα δεινά των εργαζομένων, η ίδια η εργατική τάξη μπορεί να στραφεί στον φασισμό. Όπως το έθεσε ο Τρότσκι: «Σε όλες τις χώρες όπου ο φασισμός κέρδισε, είχαμε, πριν από την ανάπτυξη του φασισμού και τη νίκη του, ένα κύμα ριζοσπαστικοποίησης των μαζών - των εργατών, των φτωχότερων χωρικών, των αγροτών και των μικροαστών... Δεν υπάρχουν εξαιρέσεις σε αυτόν τον κανόνα - ο φασισμός έρχεται μόνο όταν η εργατική τάξη δείχνει πλήρη ανικανότητα να πάρει στα χέρια της τη μοίρα της κοινωνίας».[4]

Οι Κύπριοι αριστεροί θα πρέπει να αναρωτηθούν: υπάρχουν σήμερα στην Κύπρο οι συνθήκες για να γίνει ο φασισμός μαζικό κίνημα; Η απάντηση είναι: όχι όλες. Από τη μία πλευρά, ισχύει ότι ο παγκόσμιος καπιταλισμός βρίσκεται σε βαθιά κρίση που απειλεί την ίδια την επιβίωση του πλανήτη, και οι οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες στην Κύπρο επιδεινώνονται εδώ και χρόνια, γεννώντας δυσαρέσκεια. Από την άλλη, η επαναστατική Αριστερά στην Κύπρο είναι πολύ μικρή, αδύναμη και διάσπαρτη για να απευθυνθεί, να κερδίσει την εμπιστοσύνη και να οδηγήσει τους εργάτες και τις υπόλοιπες δυσαρεστημένες μάζες ενάντια στο κεφάλαιο και το κράτος του. Το ΑΚΕΛ από την πλευρά του κατευνάζει τους εργαζόμενους για το συμφέρον του κεφαλαίου. Κατά συνέπεια, το Κυπριακό αυταρχικό αστικό κράτος μπορεί ακόμα να συγκρατεί τη δυσαρέσκεια μέσω της αστυνομίας και της ψευδαίσθησης της δημοκρατίας, χωρίς να χρειάζεται ένα φασιστικό κίνημα για να το υποστηρίξει. Το ΕΛΑΜ είναι κόμμα με φασιστικά χαρακτηριστικά, αλλά στις παρούσες συνθήκες φαίνεται πιο πιθανό να γίνει μέρος του εθνικιστικού δεξιού κατεστημένου παρά να ηγηθεί ενός φασιστικού μαζικού κινήματος.

Υπάρχουν μικρές ομάδες φασιστών και η Αριστερά, οι εργαζόμενοι και οι καταπιεσμένες μειονότητες οφείλουν να αμυνθούν απέναντί τους. Δεν μπορούμε να βασιστούμε στην κυβέρνηση για να μας προστατεύσει. Ωστόσο, θα πρέπει να μας προβληματίσει το γεγονός ότι οι μάζες συνεχίζουν να έχουν αυταπάτες στο αστικό κράτος και είναι κυνικές όσον αφορά την δυνατότητα ριζοσπαστικής αλλαγής. Θα πρέπει επίσης να δώσουμε προσοχή στο γεγονός ότι σε όλο τον κόσμο, καπιταλιστές και κρατικοί παράγοντες χαρακτηρίζουν κάθε δεξιά λαϊκιστική δυσaréσκεια ως φασιστική, χρησιμοποιώντας τη φασιστική απειλή για να τρομάξουν τις μάζες και την Αριστερά ούτως ώστε να υποστηρίξουν το νεοφιλελεύθερο status quo. Επιπλέον, στον απόηχο του Covid, του πολέμου στην Ουκρανία και της παρατεταμένης κρίσης του νεοφιλελευθερισμού, η παγκόσμια άρχουσα τάξη ενισχύει τον αυταρχικό μηχανισμό του κράτους, εγκαινιάζοντας ένα καθεστώς αυξημένης παρακολούθησης και λογοκρισίας. Η περίπτωση του Kenan Ayaz είναι ενδεικτική αυτής της τάσης.

Οποιοσδήποτε αντιφασισμός στο παρόν πρέπει να αναγνωρίσει ότι ο πρωταρχικός αυταρχικός κίνδυνος που αντιμετωπίζουμε σήμερα είναι το ολοένα και πιο κατασταλτικό αστικό κράτος, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιεί εναλλάξ τόσο τον φασισμό όσο και την απειλή του φασισμού για να συντηρηθεί. Πρέπει να αγωνιστούμε για την οικοδόμηση μιας επαναστατικής Αριστεράς που θα αποτελεί απειλή για το κεφάλαιο και το κράτος του, κερδίζοντας την εμπιστοσύνη των μαζών στη διαδικασία αυτή και συνάμα αποτρέποντας την άνοδο ενός φασιστικού μαζικού κινήματος.

Φειδίας Χριστοδουλίδης

[1] Λέον Τρότσκι, *Fascism: What It Is and How to Fight It*, Pathfinder, 2021, p.34.

[2] Ο.π. σελ. 33-4.

[3] Ο.π. σελ. 18.

[4] Ο.π. σελ. 49-50.

Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση, Ηλεκτρονικά Άρθρα, Φασισμός, Δεκαετία 2020-2029, 2023, 1917 (Ομάδα), Απροσδιόριστη Τοποθεσία

From:

<https://movementsarchive.org/> - Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:

<https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:digital:1917:fascism>

Last update: **2025/07/15 13:46**

